

Andrea Bajani

Tíz év

MAGVETŐ
KIADÓ **70**

A fordítás az alábbi kiadásból készült:
Andrea Bajani: *L'anniversario*
Giangiacomo Feltrinelli Editore, Milano, 2025

© 2025, *Andrea Bajani*
Published by arrangement with The Italian Literary Agency
Hungarian translation © Todero Anna, 2025

3.

Nincs sok nyoma anyám előző életének. Előzőn azt értem, hogy annak, ami a házasesete előtt volt, vagyis az előtt, aminek, legalábbis részben, tanúja voltam.

Nem tartotta fontosnak, hogy bármilyen fényképalbumot őrizgessen, már ha egyáltalán volt a birtokában ilyesmi valaha. Míg apám életének dokumentációja bőséges, és a célja egyfajta áldozatsors felépítése, anyám életének dokumentációja nem maradt fenn. Vagy nem talált helyet neki, vagy csak sosem osztotta meg velünk. Vagy az is lehet, hogy ott volt az album – most, hogy írok róla, látom is magam előtt a kötet gerincét, apám albuma mellett –, de nem tartozott hozzá semmiféle, anyám életével kapcsolatos mitológia, amelyhez a fényképes bizonyítékok kötődhetek volna. Ezért az album ott maradt: mozdulatlan élet, egy könyvespolcra suvasztva.

Tudom – ez biztos –, hogy anyámnak volt gyerekkora. Bizonyított tény: két lány közül a második, egy titkárő és egy építőmunkás gyereke, kis bérház Róma határában. De ez megint csak verbális gyerekkor, amely létezett ugyan, de nem volt érdemes beszélni róla, mert nem volt mit mondani. Tökéletesen egybevág azzal a néhány ténnyel, amelyek összefoglalják anyám általam is látott életét.

Anyám feltűnik apám albumaiban, de megint csak úgy, mint apám közvetlen kisugárzása, az ő portréjának kiegészítése. Egy robogó hátsó ülésén, a tengernél. A kép nem sokkal a nővérem születése előtt készült, és semmit sem lehet megjósolni belőle. Kettős értelemben: azt sem lehet megjósolni belőle, hogy ebből család lesz, és azt sem, hogyan fog később szétesni ez a család. A robogón ülő anyám arcán nincs semmi feltűnő, se mámor, se öröm, se szédület, se félelem. És nincs csábítás. Valamiféle távolságtartás érződik rajta, mintha elfelejtene tényleg ott lenni, jelen lenni.

Ami a közvetlen visszaemlékezéseket illeti, azokból igen kevés van. Nem mintha akár ő, akár a családtagjai vonakodtak volna beszélni a gyerekkoráról, vagy lett volna benne valami, amit jobb elfelejteni. Inkább csak nem nagyon volt semmi, amire érdemes lett volna emlékezni. Csupán annyi, hogy ő volt két lánytestvér közül a fiatalabb, és kész.

Még kérdésekkel se nagyon lehetett kihúzni senkiből semmit. „Sosem volt vele gond”, így lehetett összefoglalni azt a keveset, amit anyámról mondtak. Ott volt és kész, valamiféle pangásban létezett, amelyben az idő nem okozott jelentős változásokat. Sosem esett szó a gyermekbénulásról, vagy legalábbis nem úgy, hogy beégett volna az emlékezetembe. Úgy voltam vele, hogy úgyis eltakarja a nadrág az izomsorvadását. Amikor a tengernél fürdőruhát viselt, látszott, de igazából senki sem vette észre, azután szeptember elején újra eltűnt.

A házasság előtti életéről nem sok közvetlen visszaemlékezés maradt fenn. Az egyik apámtól származik, és megint csak azt a képet egészíti ki, amelyet önmagáról kívánt továbbadni. Arról szól, hogyan hagyta faképnél a lányt, akivel akkoriban járt, és aki rajtakapta anyámmal. A mondat, amelyet akkor kimondott, azután büszkén adott át nekem mint a fiúgyerekek szánt, hasznos örökséget, lehetővé tette, hogy megőrizze a méltóságát anyám előtt, és a szerencsétlen barátnőtől se kelljen bocsánatot kérnie.

A mondatot nem érdemes idézni, de ez az egyetlen történet, amelyben anyám fiatal lányként tűnik fel. Semmi mást nem tudok, sem azt, hogyan reagált a megcsalt lány, sem azt, mit szólt anyám, amikor apám közölte vele, hogy ő a kiválasztott. Nem tudnám megmondani, hogy az eset előtt anyám tudott-e a másik lányról, aki biztosan nem tudott őróla.

A másik visszaemlékezés anyám anyjáié, aki minden családi krízisnél elszórt néhány emlékdarabkát vagy nyomot. Megint csak az apámmal való viszony első időszakáról van szó. Anyám elmegy otthonról, a buszmegállóba indul, apámmal lesz randevúja. Egy nagy, kerek ébresztőórát tart a kezében, amelynek hangos ketyegése éjszaka az egész lakásban jól hallható. Vagy legalábbis így írta le a nagyanyám, szélesen gesztikulálva, hogy érzékeltesse a cselekedet aránytalanságát. Vagy legalábbis én így írom le.

Az esztétikai szempontból releváns, összességében nevetséges gesztus oka az volt, hogy anyám állítólag nem találta a karóráját, és félt, hogy elkésik a randevú-

ról. Vagyis attól tartott, hogy apám erőszakosan reagál, ha ő nincs ott időben.

Tizenhét vagy tizennyolc éves anyám, aki busszal átszeli Rómát egy nagy ébresztőórával a kezében, ez az utolsó kép, amelyet ismerek róla azelőttől, hogy pár évvel később, amikor egy tavaszi napon, hajnali háromkor megszülettem egy római kórházban, találkoztam volna vele. Ez a kép erőteljesen szimbolikus. De mit szimbolizál? Amikor az anyja elmesélte a történetet, a félelem által diktált megalázkodást látta benne. Inkább a lánya viselkedésére koncentrált, mint a jelenet képi elemeire.

Nem vette figyelembe a készüléket, az ébresztőórát, amit magával cipelt. Vagyis az elemzésében figyelmen kívül hagyta, hogy anyám talán egyáltalán nem félt apámtól. Hogy talán nem érzett semmit, vagy legalábbis semmi olyasmit, ami a félelemre volna visszavezethető, hogy épp ellenkezőleg, apám egyfajta katalizátorként képes volt kirántani őt abból a pangásból, amelyben semmi érdekes vagy emlékezetes nem történt. Hogy ezáltal érzékelhetővé vált az idő.

Hogy a fenyegetésről meg az apám reakciójáról szóló színjátéknak ezek szerint megvolt a maga társadalmi szerepe, konkrét élet volt, több a semminél.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte a Generál Nyomda Kft., 2025-ben
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H
www.generalnyomda.hu

Felelős szerkesztő Rostás Eni
Kézirat-előkészítő Ruttkay Helga
Korrektor Hradeczky Moni
Műszaki vezető Takács Klári
A borítót Csordás Zoltán,
a könyvet Pintér József tervezte
Kiadványszám 9380
Plantin betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4544-2